

Державний комітет лісового господарства України
Український орден «Знак Пошани» науково-дослідний інститут
лісового господарства та агролісомеліорації
ім. Г.М. Висоцького

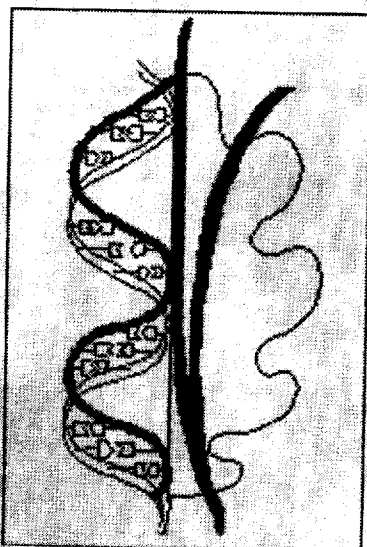
ISSN 0458-1216

ВИПУСК 96

Заснований у 1965 р.

ЛІСІВНИЦТВО І АГРОЛІСОМЕЛІОРАЦІЯ

СЕЛЕКЦІЯ ТА ЛІСОРОЗВЕДЕННЯ

Харків
РВВ «Вирізняк»
1998

ББК 43.4

Л 50

УДК 630*1 + 630*2 + 630*4

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

В.П. КРАСНОВ (головний редактор), В.П. ТКАЧ (заступник головного редактора), В.Л. МЄШКОВА (відповідальний секретар), П.П. БАДАЛОВ, Є.М.БІЛЕЦЬКИЙ, В.М.БРЕЖНЄВ, І.Ф. БУКША, М.М. ВЕДМЕДЬ, В.П. ВОРОН, А.П. ГАВРИЛЕНКО, Г.Т. КРИНИЦЬКИЙ, М.А. ЛОХМАТОВ, О.С. МИГУНОВА, Б.Ф. ОСТАПЕНКО, В.І. ПАРПАН, І.М. ПАТЛАЙ, А.А. СІРИК, А.А. СТРОЧИНСЬКИЙ, А.С. ТОРОСОВ, І.М. УСЦЬКИЙ, В.Г. ШАХБАЗОВ

EDITORIAL BOARD:

V.P. KRASNOV (Editor-in-Chief), V.P. TKACH (Associate Editor), V.L.MESHKOVA (Editorial Assistant), P.P. BADALOV, JE. N. BELETSKIJ, V.M. BREZHNEV, I.F. BUKSHA, M.M. VEDMED, V.P. VORON, A.P. GAVRILENKO, G.T.KRINITSKIJ, M.A. LOKHMATOV, O.S. MIGUNOVA, B.F. OSTAPENKO, V.I.PARPAN, I.M. PATLAJ, A.A. SIRIK, A.A. STROTSHINSKIJ, A.S. TOROSOV, I.M. USTSKIJ, V.G. SHAKHBAZOV

Адреса редакційної колегії: 310024, Харків, вул. Пушкінська, 86, УкрНДІЛГА. Тел. 8-0572-43-15-49, e-mail: zahist@u-fri.kharkov.com

Рекомендовано до друку рішенням Ученої ради УкрНДІЛГА, протокол №17 від 18 листопада 1998 р.

Recommended to be published by Scientific Council of UkrNDILHA, Minutes №17 of 18th of November 1998.

Лісівництво і агролісомеліорація. 1999. Вип. 96. Селекція та лісорозведення. – Харків: РВП «Оригінал», 1999. – 112 с.

Представлені результати досліджень з питань селекції, інтродукції та лісовирощування деревних порід.

Для науковців і спеціалістів лісового господарства, викладачів і студентів вищих навчальних закладів.

Forestry & Forest Melioration. 1999. Iss. 96. Forest breeding and cultivation. – Kharkov: Original, 1999. – 112 p.

Results of investigations of tree species breeding, introduction and cultivation are presented.

For researchers and specialists of forestry, teachers and students of high school.

Л 3901030000 – 16 Без оголошення
99

ББК 43.4

© Український орден «Знак Пошани»
науково-дослідний інститут лісового
господарства та агролісомеліорації
ім. Г.М.Висоцького, 1999

ISSN 0459-1216

УДК 630*165.6

І. М. ПАТЛАЙ¹, П. Т. ЖУРОВА¹, Ю. І. ГАЙДА², В. М. РУДЕНКО¹, Р. М. ЯЦИК² *

СОРТОВИПРОБУВАННЯ ЛІСОВИХ ПОРІД В УКРАЇНІ

1. Український науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького
2. Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П. С. Пастернака

Стаття присвячена розвитку сортовипробування лісових порід в Україні. Вперше розроблено методику сортовипробування, в якій подані класифікація сортів лісових порід, строки їх випробування, організація сортовипробування дільниць, технологія конкурсно-виробничого випробування, а також висвітлені основні положення зі спостереження та обліку сортів. На підставі багаторічних досліджень у різних природних зонах України виділено близько 200 кандидатів у сорти головних лісоутворювальних порід, які представлені кращими природними, штучними і синтетичними сортами-популяціями та сортами-гібридами. У результаті детального аналізу існуючого селекційного матеріалу в 1993–1995 роках внесено в Державний реєстр (районування) 23 сорти аборигенних та інтродукованих лісових порід, 64 кандидати в сорти запропоновано в Державне сортовипробування.

Ключові слова: сорт-популяція, генетичні резервати, географічні та сортовипробувальні культури; кандидати в сорти, державне сортовипробування, Державний реєстр (районування), аборигенні породи, інтродуковані породи, сорти-гібриди.

Правильне ведення лісонасінної справи – необхідна передумова створення продуктивних і стійких лісових насаджень. З 60-х років нашого сторіччя в Україні розпочато роботи з переведення насінництва лісових порід на селекційно-генетичні засади. Їх результатом повинно бути створення постійної лісонасінної бази головних лісоутворювальних порід. Така база в значній мірі вже створена і частково задовольняє потреби підприємств лісового господарства в поліпшеному насінневому матеріалі.

На майбутнє поставлене завдання повного забезпечення лісового господарства України генетично поліпшеним та сортовим насінням для створення лісових культур.

У лісах відібрані та охороняються 521 генетичний резерват загальною площею 27247,9 га, які охоплюють насадження 32 лісових порід; відібрано 3163,4 га плюсових насаджень і 3909 – плюсових та кращих дерев; закладено 128 га випробувальних культур потомств плюс-дерев. Плюс-дерев і плюс-насадження послужили маточною базою для створення селекційних, гібридних і виробничих лісонасінних клонових і родинних плантацій, загальна площа яких досягла 1346 га I порядку (17 порід) та 50 га II порядку [4].

Одні з кращих та надійних методів випробувань потомств деревних порід – географічні культури. В лісах України в різні роки, починаючи з 1912 року, створена розвинута мережа географічних, едафічних та інших випробувальних культур. На площі близько 270 га випробовується понад 1700 варіантів за походженням.

Уперше державне сортовипробування лісових деревних порід як необхідний заключний етап лісової селекції розпочато в 1982 році, коли було організовано сортовипробування швидкорослих тополь та верб. Розпочала функціонувати і продовжує діяти Балаклійська держсортодільниця, на якій випробовується близько 40 сортів, в тому числі 23 української селекції. Основна мета випробування лісових порід – одержання високої продуктивності деревини та біомаси, якості деревини, ефективності захисних функцій, стійкості до різних несприятливих факторів, декоративності тощо. Лісові деревні породи потребують

* © І. М. Патлай, П. Т. Журова, Ю. І. Гайда, В. М. Руденко, Р. М. Яцик, 1999

багаторічних випробувань (від 5 до 30 років), а тому в багато разів більшої площі. Ка
в сорти повинні випробовуватись в різних лісорослинних умовах, що також призво
значного збільшення лісокультурних площ, які відводяться під випробувальні культу
лісових порід необхідні, поряд з традиційними, спеціальні методи оцінки селе
матеріалу (таксація, оцінка пластичності, конкурентоспроможності) [1 – 3].

У 1992 році в Україні при Держкомісії з сортовипробування та охорони сортів
створено Експертну раду з сортовипробування лісових деревних порід і розпочато
сортівипробування головних лісоутворювальних порід. Слід, однак, підкреслити, що
до організації Державного сортовипробування в Україні проводились ба
дослідження з відбору та вивчення нових цінних форм та популяцій лісових порід
роки на Веселобоківській селекційно-дендрологічній лісовій станції (Кірово
область) під керівництвом професора С.С. П'ятницького було одержано декільк
гібридів дуба. Зараз існують випробувальні культури першого та другого покоління ц
З 30-х років Українським НДІ лісового господарства та агролісомеліорації про
велика робота щодо відбору цінного генетичного фонду лісових порід – плюсови
плюсових насаджень, генетичних резерватів. Вивчення потомства цих об'єктів здій
в спеціально закладених випробувальних та еколого-географічних культурах. Ці са
об'єкти, а також одержані в УкрНДЛГА за останні роки гібриди та мутанти сосе
можуть бути використані у сортовипробуванні. Деякі з них уже детально в
географічних, випробувальних дослідно-виробничих культурах і зараз при
районування як перші в Україні сорти лісових порід.

Методика сортовипробування лісових порід уперше розроблена в Україні і в
затверджена Експертною радою. У першій частині «Методики...» наведено
положення з сортовипробування лісових деревних порід, надано класифікацію сортів
порід, строки їх випробування, організацію сортовипробувальних дільниць та м
технологію конкурсно-виробничого випробування, у другій – висвітлені основні п
щодо спостереження та обліку сортів. «Методика...» призначена для вик
спеціалістами лісового господарства держсортівипробувальних дільниць [5].

Згідно з класифікацією сортів лісових деревних порід головні форми – сорти
природні з найбільш продуктивних і стійких плюсових насаджень та сорти-популя
з штучно створених постійних лісонасінних ділянок місцевих видів та екзотів. Пер
значення для інтенсивного лісівництва будуть мати синтетичні популяції, що скла
окремих генотипів плюсових дерев на клонівих або родинних насінних плантаці
місце в сортовипробуванні лісових деревних порід займатимуть сорти-гібриди,
чергу, сорти на синтетичній основі, а також гібриди-клони.

Одна з основних особливостей лісового господарства – тривалий ротаційний п
головних лісоутворювальних порід України він становить приблизно 100 років. Ро
три категорії дерев за їх ростом: ті, що ростуть рівномірно протягом ротаційного п
що спочатку ростуть швидко, а потім повільніше, і ті, що спочатку ростуть повіль
– швидко. У зв'язку з цим використовують три строки оцінки сортів деревних пор
(попередній) – 5, середній – 10, остаточний – 30 років (одна третина повної ротації).

Для забезпечення дієвості державного сортовипробування лісових порід, в
різноманітність природних умов України та базуючись на лісорос
лісогосподарському, лісонасінному районуваннях, випробування планується пр
головних лісорослинних районах: Центральному Поліссі, Правобережному і Лів
Лісостепу, Північному і Південному Степу, Карпатах та Криму. В кожному з ц
досліди будуть закладені в 1–4 типах умов місцезростання. Сортодільниці створю
на землях Держлісфонду при держлісгоспах, експериментальних господарствах,
станціях на правах самостійного структурного підрозділу (лісництва). В персп

випробування сортів лісових деревних порід передбачається організація у різних зонах України 10 держсортодільниць. На першому етапі будуть створені, поряд з діючою Балаклійською ДСД Харківської області, держсортодільниці Вінницька, Донецька, Карпатська, Київська, Кримська та Південностепова (Херсонська область).

Завдання конкурсно-виробничого випробування – всебічне порівняльне вивчення кандидатів у сорти. Визначення кращих з них, що перевищують контроль (стандарт) за господарчими показниками: продуктивністю деревини, її товарністю, якістю; декоративними властивостями для зеленого будівництва; стійкістю до хвороб та шкідників, до забруднення повітря, до засолення ґрунту; посухостійкістю, протиерозійною стійкістю тощо.

Для цього на підставі багаторічних досліджень і дослідних робіт виділено в різних природних зонах України для сортовипробування близько 200 кандидатів у сорти лісоутворювальних порід, які представлені кращими природними, штучними та синтетичними сортами-популяціями, а також сортами-гібридами. Сорти-популяції представлені аборигенними хвойними породами 7 видів: сосни звичайна, кримська та кедрова європейська, ялина європейська, ялиця біла, ялівець високий, тис ягідний; та листяними – 8 видів: дуби звичайний і скельний, бук лісовий і кримський, клен-явір, черешня, в'яз гірський, ясен звичайний. Інтродуценти представлені 24 видами, в тому числі хвойними – 10, листяними – 14. Це дугласія Мензіса, модрина європейська та японська, сосни веймутова та чорна, два види дубів, чотири – горіхів роду *Juglans* та інші.

Після детального аналізу існуючого селекційного матеріалу в 1993–1996 роках запропоновано в Державний реєстр (районування) на 1994–1998 роки та затверджено пленумом Держкомісії з випробування та охорони сортів рослин 27 сортів: 11 сортів сосни звичайної як породи найбільш вивченої в селекційному процесі, 7 сортів дуба звичайного, в тому числі 4 гібридних форми, які виведені професором С.С. П'ятницьким у 30-х роках (дуби Висоцького, Тимірязєва, Комарова, Мічуріна), 1 сорт сосни кедрової корейської, 1 – дугласії Мензіса, 1 – модрини європейської, 1 сорт гібридної модрини (європейська і японську), 2 сорти клена-явора та 3 сорти тополі (табл.).

Усі сорти сосни і дуба, внесені в Державний реєстр, представлені високопродуктивними природними насадженнями і випробувані в ряді дослідних культур першого покоління, які досягли 40–60 років, а також у культурах другого і частково третього поколінь.

Вони відрізняються швидким ростом, великими розмірами середнього дерева (перевищення на 17–35 %), високою продуктивністю (соснові насадження в 60 років досягають 500–700 м³/га, що на 100–200 м³/га вище кращих насаджень того ж віку з несортового насіння; дуба – до 370 м³/га, що на 80–85 м³/га вище) (табл.). Наприклад, сорт-популяція сосни звичайної Ізюмський пристеповий представлений генетичними резерватами Балаклійського, Зміївського, Ізюмського держлісгоспів у географічних культурах 1928–1930 років у Сумській, 1972–1975 років – у Київській, Харківській, Херсонській областях [4]; сорти-гібриди першого, другого, третього поколінь дуба селекції С.С. П'ятницького – в плантаціях Донецької, Кіровоградської, Миколаївської, Харківської областей. Гібридні дуби, батьками яких були дуби звичайний, великопиляковий, великоплідний, білий, бореальний, відзначаються швидким ростом і дуже високою стійкістю в жорстких сухих умовах місцезростання, а також імунітетом до грибкових захворювань, наприклад, до дуже розповсюдженої борошністої роси дуба.

Сорт швидкорослого екзотадугласії представлений дуже високопродуктивним насадженням, в якому вона досягла в 60 років запасу 1160 м³/га, що майже на 300 м³/га більше, ніж у самої швидкорослої місцевої хвойної породи – модрини європейської. Модрина гібридна (європейська х японську) характеризується високими показниками росту і розвитку її 17-річне насінне потомство перевищує по запасу деревини потомства модрини Сорт-популяція ялиці бальзамічної за запасом деревини перевищує аборигенну ялицю білу на 62 %.

Сорти деревних порід, внесені до Державного реєстру України

№ п/п	Порода	Сорт	Зона впровадження	Призначення сорту	Деревостан				Стійкість до					Вік, років		
					Д, см	± до станд, см	Н, м	± до станд, м	Запас, м³/га	± до станд, м³/га	морозів	по-сухи	хвороб (бали)		шкідників, (бали)	пряморозів
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	Сосна звичайна	Бобруйська	Л	промисл.	25,7	0,6	27,6	2,7	499	107	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	60
2	Сосна звичайна	Брянська	Л	промисл.	29,2	1,1	28,0	2,0	598	97	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	60
3	Сосна звичайна	Воронезька	Л	промисл.	29,4	1,8	25,6	0,8	611	110	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	60
4	Сосна звичайна	Ізюмська пристепова	С, Л	промисл. захисне	30,7	2,6	27,2	1,2	689	143	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	60
5	Сосна звичайна	Мінська	П	промисл.	28,7	1,8	28,8	2,8	667	71	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	70
6	Сосна звичайна	Могильовська	Л	промисл.	27,0	1,9	26,4	1,5	570	178	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	60
7	Сосна звичайна	Тамбовська	Л	промисл.	30,2	2,7	25,1	0,3	637	136	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	60
8	Сосна звичайна	Українська лівобережно-лісостепова	Л	промисл.	37,0	9,1	27,5	0,7	676	210	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	60
9	Сосна звичайна	Українська південно-польська (Київська)	П	промисл.	26,0	0,9	26,8	1,9	469	77	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	60
10	Сосна звичайна	Українська східнопольська	П	промисл.	29,0	0,9	27,5	1,5	758	212	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	60
			ЛС	промисл.	26,2	1,1	26,2	1,3	578	186	не пошкод.	ви-сока	0-1	0-1	не пошкод.	60

Закінчення табл.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
12	Сосна кедрова корейська	Богородчанська	Кп	захисне	15,8	6,6	9,2	2,7	121	90	не по- шкод.	ви- сока	0	0	не по- шкод.	26
13	Дуб зви- чайний	Львівський	Л	захисне	26,8	1,4	26,0	0,2	373	85	не по- шкод.	ви- сока	0-1	0-1	слабо пошкод.	62
14	Дуб зви- чайний (Правобережний)	Подільський (Правобережний)	Л	захисне	14,2	0,3	12,5	-0,3	187	17	не по- шкод.	ви- сока	0-1	0-1	слабо пошкод.	25
15	Дуб зви- чайний	Чернопільський	Л	захисне	8,1	0,8	6,9	0,4	67,7	23	не по- шкод.	ви- сока	0-1	0-1	слабо пошкод.	15
16	Дуб гібри- дний	Висоцького	Л, С	захисне	18,1	6	9,2	-0,6	57,6	14,8	не по- шкод.	ви- сока	0-1	0-1	слабо пошкод.	40
17	Дуб гібри- дний	Комарова	Л, С	захисне	18,3	6,1	8,6	-1,2	50	7,2	не по- шкод.	ви- сока	не враж.	не враж.	слабо пошкод.	40
18	Дуб гібри- дний	Мічуріна	Л, С	захисне	13,6	1,5	8,3	-1,5	-	-	не по- шкод.	ви- сока	не враж.	не враж.	слабо пошкод.	40
19	Дуб гібри- дний	Тимірязєва	Л, С	захисне	16,3	4,2	8,1	-1,6	36,4	-0,8	не по- шкод.	ви- сока	не враж.	не враж.	слабо пошкод.	40
20	Дугласія Мензєса	Гур'я-Реметська	Кп	промисл.	42,3	9,6	38,4	10,0	1160	294	не по- шкод.	ви- сока	не враж.	не враж.	слабо пошкод.	60
21	Яліця бальзамічна	Надвірнянська	Кп	промисл.	10,2	2	5,0	0,4	88	29	не по- шкод.	серед- ня	0-1	0-1	не по- шкод.	12
22	Модрина гібридна	Білославська	Кп	промисл.	6,4	2,8	5,7	2,7	39	15	не по- шкод.	ви- сока	0-1	0-1	не по- шкод.	17
23	Тополя	Келбердизьська	Л, С, Кп	промисл.	31,3	4	20,2	0,7	699	-	не по- шкод.	ви- сока	0	0	не по- шкод.	22
24	Тополя	Тронко	Л, С, Кп	промисл.	20,1	3,4	19,3	8,3	59	43	не по- шкод.	ви- сока	0	0	не по- шкод.	7
25	Тополя	Зоря	Л	промисл.	16,7	6,7	11,9	3,8	269	147	не по- шкод.	ви- сока	0	0	не по- шкод.	8
26	Клен-явір (на якість деревини)	Ігашинне око	Л	промисл.	6,8		9,0				не по- шкод.	ви- сока	0-1	0-1	не по- шкод.	11
27	Клен-явір (на якість деревини)	Звількуватий	Л	промисл.	6,8		9,0				не по- шкод.	ви- сока	0-1	0-1	не по- шкод.	11

Примітка: П – Поліся, Л – Лісостеп, С – Степ, Кп – Карпати.

До Державного сортовипробування на 1994–1997 роки рекомендуються 64 кандидати в сорти, серед яких 6 сортів-клонів швидкорослих тополь, виведених шляхом відбору і розмноження кращих екземплярів серед гібридного швидкорослого потомства тополі чорної і пірамідальної (місцевих); дельтоподібної (інтродукованої з північноамериканського континенту), а також форм регенерату і берлінської. Перевищення середніх розмірів дерева названих сортів порівняно з стандартом становить від 42 до 75 %, щорічного приросту деревини на одиниці площі – 40–140 %. З головних місцевих та інтродукованих лісоутворювальних порід запропоновано 58 сортів, у тому числі ялиці білої, сосни звичайної, сосни кримської, швидкорослої та декоративної сосни веймутової, сосни чорної (що особливо цінна на еродованих схилах), дугласії, модрина європейської, ялини звичайної, посухостійких ялівцю віргінського та кедра ліванського, а також дуба бореального, горіха чорного та інших.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Журова П.Т. Подбор перспективных сортов популяций сосны обыкновенной для пристепных боров Украины // Тез. докл. VI съезда УОГиС им. Вавилова. – Полтава, 1982.
2. Патлай И.Н., Журова П.Т., Гайда Ю.И., Руденко В.Н. Основные направления сортоведения лесных пород на Украине // Тез. докл. Всесоюз. науч.-техн. конф. «Охрана лесных экосистем и рациональное использование лесных ресурсов». – М., 1991. – Ч. 2. – С. 116–117.
3. Патлай И.М., Журова П.Т., Гайда Ю.И. Відбір і попередня оцінка кандидатів у сорти головних лісоутворювальних порід в Україні // Лісівництво і агролісомеліорація. – К., 1992. – Вип. 85. – С. 7–11.
4. Патлай И.Н., Молотков П.И., Давыдова Н.И. и др. Постоянная лесосеменная база основных лесобразующих пород Украины на селекционно-генетической основе. – М.: ЦБНТИ ГКЛХ, 1984. – 32 с.
5. Патлай И.М., Молотков П.И. Методика сортовипробування лісових порід в Україні. – Київ, 1994. – 40 с.
6. Патлай И.Н., Руденко В.Н. Сортоведение быстрорастущих древесных пород на Украине // Лесоводство и агролесомелиорация. – К., 1990. – Вып. 81. – С. 3–7.

Patlaj I.M.¹, Zhurova P.T.¹, Gaida Ju.I.², Rudenko V.M.¹, Jatsyk R.M.²

SORT-TESTING OF FOREST SPECIES IN UKRAINE

1. *Ukrainian Research Institute of Forestry & Forest Melioration named after G.M. Visotslij*

2. *Ukrainian Research Institute of Mountain Forestry named after P.S. Pasternak*

The paper is devoted to the development of forest species testing in Ukraine. The methodology of sort-testing is worked out firstly, in which classification of forest species sorts, the term of their testing, organization of sort-testing stations as well as the testing technology are presented. About 200 candidates to the sorts of the main forest forming species are determined after investigations of many years in different natural zones of Ukraine, which are represented by the natural, artificial & synthetic sorts-populations & sort-hybrids. In 1993–1995 23 sorts of the native & introduced forest species were included to the National Sort List (regionalization) as a result of a detailed analysis of the available breeding material, 64 crop candidates were proposed for the national crop testing.

Key words: sort-population, genetic reserves, geographical and sort-testing plantations, candidates to sorts, national sort-testing, National Sort List, native species, introduced species, sorts-hybrids.

Патлай И.Н.¹, Журова П.Т.¹, Гайда Ю.И.², Руденко В.Н.¹, Яцик Р.Н.²

СОРТОИСПЫТАНИЯ ЛЕСНЫХ ПОРОД В УКРАИНЕ

1. *Украинский научно-исследовательский институт лесного хозяйства и агролесомелиорации им. Г.Н. Высоцкого*

2. *Украинский научно-исследовательский институт горного лесоводства им. П.С. Пастернака*

Статья посвящена развитию сортоиспытания лесных пород в Украине. Впервые разработана методика сортоиспытания, в которой отражены классификация сортов лесных пород, сроки проведения испытаний, организация сортоиспытания участков, технология конкурсно-производственных испытаний, а также основные

оложения по учету сортов. На основе многолетних наблюдений в разных природных зонах Украины выделено около 200 кандидатов в сорта главных лесобразующих пород, представленных лучшими естественными, искусственными и синтетическими сортами-популяциями и сортами-гибридами. В результате детального анализа имеющегося селекционного материала в 1993–1995 годах внесено в Государственный реестр (районирование) 23 сорта аборигенных и интродуцированных лесных пород, 64 кандидата в сорта предложено для государственного сортоиспытания.

Ключевые слова: сорт-популяция, генетические резерваты, географические и сортоиспытательные культуры; кандидаты в сорта, государственное сортоиспытание, Государственный реестр, аборигенные породы, интродуценты, сорта-гибриды.

З М І С Т

Патлай І. М., Журова П.Т., Гайда Ю.І., Руденко В.М., Яцик Р.М. Сортовипробування лісових порід в Україні	3
Лось С.А., Попова Т.П. Динаміка інтенсивності цвітіння та плодоношення дуба звичайного на прикладі синтетичної популяції	11
Свердлова О.І., Кириченко О.І. Дослідження цитологічних особливостей гібридних дубів селекції С.С. П'ятницького та їх батьків	17
Волошинова Н.О. Характеристика клонів дуба за морфологічними ознаками листків на лісонасінних плантаціях дуба Рівненщини	23
Поляков В.О. Ріст гібридних дубів другого покоління <i>Quercus borealis</i> Michx. x <i>Quercus phellos</i> L.	31
Бадалов П.П., Бадалов К.П. Дуб вапняковий <i>Quercus calcarea</i> Troitzky – нова порода для заліснення приружно-балкових схилів степової України	36
Головашкін В.А., Лук'янець В.А., Пахомов І.В. Структура, продуктивність та біорізноманіття насаджень генетичних резерватів дуба західного Лісостепу України	41
Мажула О.С. Динаміка сексуалізації та пилюкова продуктивність клонів сосни звичайної	47
Кириченко О.І., Дешко Л.О. Вивчення пилюку сосни звичайної в географічних культурах	51
Каплуновський П.С., Феннич В.С. Лісонасінна плантація сосни карпатського еко типу в Закарпатті	56
Протасов О.І., Журова П.Т., Задорожний К.М. Стійкість до посухи <i>Pinus sylvestris</i> L. в залежності від її еколого-географічного походження	60
Кривобокова Н.Я. Вирощування волоського горіха в садовій культурі на півдні України	64
Бадалов П.П., Малицький І.В. Деякі результати селекції міжвидових гібридів <i>Juglans</i> l. на швидкість росту та якість плодів	67
Патлай І.М., Кузнецова Т.Л. Fraxinus exelsior L. в еколого-географічних культурах	70
Шевчук В.В. Вплив різних способів та інтенсивності догляду за культурами сосни на деякі показники мікроклімату	76
Головчанський І.М., Гавриленко А.П., Порва В.І. , Малишкін М.І. Лісівнича та економічна ефективність різних способів основного обробітку ґрунту під культури дуба черешкового на зрубках дібров Подолії	82
Мостепанюк А.А. Детоксикація прометрину в лісовому розсаднику	86
Калуцький І.Ф. Вплив вітровалів на зміну сортиментної структури деревостанів	91
Мигунова О.С., Бондарук М.А. Ґрунти приморської зони України та перспективи їх використання для створення рекреаційних насаджень	94
Склярова З.О., Мешкова В.Л., Назаренко С.В., Безвесільний В.О. Біологічні особливості хрущів – шкідників деревних порід Лівобережного Степу України	101
Болтенков Ю.О. Результати польових дослідів із застосування біомосу-Т проти вилягання сіянців сосни	105
Милосердов М.М., Гладун Г.Б., Бородавка В.О. Прогнозно-ресурсний врожай зернових у системах лісових смуг	108
Огінський А.М., Никитюк П.А. Проблеми загальної методології проектування використання сільськогосподарських земель на рівні мікроландшафтів	114